

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บ้าน..... หมู่ที่..... อำเภอ..... จังหวัด.....

สัมภาษณ์วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

1. ลักษณะทั่วไปทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี

3. ครอบครัวของท่านมีสมาชิกทั้งหมด.....คน

4. ระดับการศึกษาสูงสุดของสมาชิกในครัวเรือน

☐ ประถมศึกษา☐ มัธยมศึกษาตอนต้น☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย☐ ปว.ช./ปว.ส.☐ปริญญาตรี หรือสูงกว่า☐ อื่นๆ ระบุ.....

5. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนท่านประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนประเภทใดบ้าง

☐ ให้บริการเช่าตะเกียงเที่ยวชมถ้ำ☐ ให้บริการเช่าแพ☐ ขายอาหาร/เครื่องดื่ม☐ ลูกหาบท่องเที่ยวเดินป่า☐ มีคฤหาสน์/ไกด์ท้องถิ่น☐ อื่นๆ ระบุ.....

6. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอาชีพหลักหรือเป็นอาชีพเสริม

☐ อาชีพหลัก☐ อาชีพเสริม

7. ถ้าท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม อาชีพของท่านคืออะไร

☐ เกษตรกรรม☐ รับจ้างทั่วไป☐ ค้าขาย☐ รับราชการ☐ ทำงานในองค์กรเอกชน☐ อื่นๆ.....

8. รายได้ของท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน (บาท/เดือน โดยเฉลี่ย)

- [] ต่ำกว่า 3,000 บาท [] 3,000-4,000 บาท
 [] 4,001-5,000 บาท [] 5,001-6,000 บาท
 [] มากกว่า 6,001 บาท

9. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนสามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้หรือไม่

- [] ได้ดี [] พอได้
 [] ไม่ได้

10. กรณีที่ท่านสามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้ โปรดระบุภาษา (ตอบได้หลายข้อ)

ภาษา	ความสามารถในการใช้		
	พูด	อ่าน	เขียน
1. อังกฤษ			
2. จีน			
3. ญี่ปุ่น			
4. อื่นๆ.....			

11. นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในชุมชนส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศ (เรียงจากมากไปน้อย)

- [] 1.
 [] 2.
 [] 3.
 [] 4. ไม่ทราบ

12. ระยะเวลาที่ท่านอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนแห่งนี้

- 1 [] น้อยกว่า 10 ปี 2 [] 10-20 ปี
 3 [] มากกว่า 20 ปี

13. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือชมรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เช่น ชมรมผู้นำเที่ยวชมรมทัวร์ช้าง เป็นต้นหรือไม่

1 [] เป็น

2 [] ไม่เป็น

14. ถ้าท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมท่องเที่ยวในชุมชนอะไรบ้างโปรดระบุชื่อกลุ่ม/ชมรม.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อม

1. ท่านเคยรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

1 [] เคย

2 [] ไม่เคย

2. ในกรณีที่เคย ท่านได้รับรู้จากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้หลายข้อ)

สื่อหรือแหล่งข้อมูลข่าวสาร		ความถี่ในการรับสื่อ ครั้ง/เดือน		
ที่		มากกว่า 5 ครั้ง	1-5 ครั้ง	ไม่เคย
1	วิทยุ			
2	โทรทัศน์			
3	หนังสือพิมพ์/หนังสือ/จุลสาร ททท.			
4	เจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.			
5	ป้าย/แผ่นพับเผยแพร่			
6	กลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว			
7	อื่นๆ (ระบุ).....			

3. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยได้เข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยวถ้ำ การทำทัวร์ป่า ทัวร์ช้าง การบริหารธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งที่จัดขึ้นในชุมชนและสถานที่อื่น หรือไม่

1 [] เคย

2 [] ไม่เคย

4. ท่านและชุมชนของท่านเคยได้ร่วมกันกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนหรือกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในการให้บริการ ในกิจกรรมการท่องเที่ยวของท่านหรือไม่

1 [] เคย

2 [] ไม่เคย

5. ในกรณีที่เคย ท่านได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในด้านใดบ้าง (ตอบได้หลายข้อ)
- 1 [] กำหนดให้พอเหมาะต่อกิจกรรม เช่น จำนวนคน/เรือ แพ หรือที่พัก
 - 2 [] กำหนดเพื่อไม่ให้เป็นปัญหาด้านการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือความสกปรก
 - 3 [] กำหนดให้พอดี เพื่อไม่ให้เกิดการรบกวนชาวบ้าน
 - 4 [] อื่นๆ (ระบุ).....
6. กรณีที่ไม่เคยกำหนด ท่านคิดว่าสาเหตุเพราะ (ตอบได้หลายข้อ)
- 1 [] สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนยังรองรับนักท่องเที่ยวได้อีก
 - 2 [] ชุมชนท้องถิ่นหรือกลุ่ม/ชมรมท่องเที่ยวยังไม่ได้ปรึกษาหารือกัน
 - 3 [] ไม่ทราบจำนวนนักท่องเที่ยวที่แน่นอน
 - 4 [] อื่นๆ (ระบุ).....
7. การติดต่อสัมพันธ์ การช่วยเหลือหรือการยอมรับการท่องเที่ยวในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร
- ใช้มากที่สุด = 5, ใช้น้อย = 4, ปานกลาง = 3, ไม่ใช่ = 2, ไม่ใช่มากที่สุด = 1

ที่	ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน	5	4	3	2	1
1	ชุมชนของท่านมีการติดต่อ ช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ กันเป็นอย่างดี					
2	คนในชุมชนของท่านยอมรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอย่างดี					
3	ในชุมชนของท่านมีการบอกกล่าวหรือแจ้งข่าวสารต่างๆ ให้รู้ทั่วกัน					
4	เมื่อมีงานหรือกิจกรรมส่วนร่วมในชุมชน ทุกคนร่วมมือกันเป็นอย่างดี					
5	คนในชุมชนของท่านมีความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์มากขึ้น					
6	คนในชุมชนมีการติดต่อ ช่วยเหลือกันเฉพาะภายในกลุ่มญาติเท่านั้น					

8. องค์กรท้องถิ่น เช่น อบต. สมาตำบล ในชุมชนของท่านเคยได้มีการปรึกษาหรือกำหนด
แนวทางเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน หรือไม่
- 1 [] เคย 2 [] ไม่เคย
9. กรณีที่เคย มีองค์กรท้องถิ่นได้กำหนดหรือกระทำกิจกรรมด้านใดบ้าง (ตอบได้หลายข้อ)
- 1 [] กำหนดมาตรการป้องกันการทำลายป่า สภาพแวดล้อม
- 2 [] การพัฒนาและปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว
- 3 [] การรักษาความสะอาดในชุมชน
- 4 [] จัดตั้งกลุ่ม/ชมรมท่องเที่ยว
- 5 [] อื่นๆ (ระบุ).....
10. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนของท่านมีพฤติกรรมหรือแสดงความต้องการ/ความสนใจอย่างไรต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวของท่าน (กรุณาให้คะแนนตามความเป็นจริง)

ใช้มากที่สุด = 5, ใช้มาก = 4, ปานกลาง = 3, ไม่ใช่ = 2, ไม่ใช่มากที่สุด = 1

ที่	พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในชุมชน	5	4	3	2	1
1	นักท่องเที่ยวสนใจและเข้าร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ชุมชนของท่านจัดขึ้น					
2	นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน					
3	นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาสถานที่ท่องเที่ยว					
4	นักท่องเที่ยวชอบซื้อของป่า ก๊วยไม้ป่าหรือชอบทานอาหารป่ามากขึ้น					
5	นักท่องเที่ยวแนะนำให้ท่านช่วยดูแล รักษา สภาพแวดล้อมในชุมชน					
6	นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวและศึกษาสภาพแวดล้อมภายในชุมชนและวัฒนธรรมชาวเขาบริเวณใกล้เคียง					

ส่วนที่ 3 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อความต่อไปนี้ข้อความเกี่ยวกับ
 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขอให้ท่านพิจารณาว่าข้อความ
 ต่อไปนี้ถูกหรือผิด (ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ หรือ ✕ หน้าข้อความ

ประเด็นข้อคำถาม	ถูก	ผิด
..... 1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยว		
..... 2 การที่นักท่องเที่ยวเก็บก้อนหินที่อยู่ในถ้ำลวดออกไปเป็นที่ ระลึก ไม่ส่งผลกระทบต่อถ้ำ		
..... 3 ถ้ำลวดเป็นถ้ำที่ยังมีปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น เกิดหิน งอก หินย้อย ตลอดเวลา จึงควรแนะนำให้นักท่องเที่ยว ระมัดระวัง		
..... 4 จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในช่วงเทศกาลเป็นจำนวน มากไม่ส่งผลเสียต่อถ้ำ		
..... 5 สมาชิกที่ให้เข้าตะเกียงชมถ้ำไม่จำเป็นต้องอธิบายความรู้ เกี่ยวกับถ้ำลวดแก่นักท่องเที่ยว		
..... 6 นักท่องเที่ยวต้องระมัดระวังอันตรายในการท่องเที่ยว ไม่ใช่ หน้าที่ของคนลากแพที่ต้องบอกทุกๆ ครั้ง		
..... 7 สมาชิกในชุมชนไม่ควรเข้าไปจัดการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในชุมชนเพราะเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชน		
..... 8 การจัดทำป้ายสื่อความหมายในการเที่ยวไม่มีความจำเป็น เพราะนักท่องเที่ยวมีความรู้ดีอยู่แล้ว		
..... 9 การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวปั่นจักรยานหรือปีถ้ำ เป็นสิ่งที่ดี เพราะจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนเป็น จำนวนมาก		
..... 10 การดูแลรักษาความสะอาดบริเวณหน้าถ้ำและภายในถ้ำ เป็นหน้าที่กรรมการหมู่บ้านเพราะมีเงินกองทุนอยู่แล้ว		

ส่วนที่ 4 แบบวัดเจตคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความต่อไปนี้เป็นข้อความเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งไม่มีผิดหรือมีถูกเป็นความคิดเห็นเท่านั้น ขอให้ทำเครื่องหมาย ✓ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน					
2. การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมสามารถทำให้เกิดขึ้นได้					
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของถ้ำลอดและวัฒนธรรมท้องถิ่น					
4. การท่องเที่ยวในชุมชนสามารถแก้ปัญหาความยากจนในชุมชนได้					
5. ผู้นำเที่ยวควรอธิบายถึงผลกระทบและความเสื่อมโทรมของถ้ำแก่นักท่องเที่ยว					
6. สมาชิกในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเส้นทางทางการท่องเที่ยวในชุมชน					
7. การท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นหลัก ไม่จำเป็นต้องได้อะไรมากกว่านี้					
8. การนำขยะทุกชิ้นออกจากถ้ำหลังจากนักท่องเที่ยวทิ้งไว้เป็นสิ่งยุ่งยากไม่สามารถปฏิบัติได้					
9. การท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติในบริเวณป่ารอบๆ ถ้ำลอดเป็นเงื่อนไขที่น้อยเกินไปประโยชน์					
10. การกำหนดระเบียบแบบแผนปฏิบัติในการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวรำคาญและไม่มาเที่ยวอีก					
11. การติดตาม และดูแลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิดจะช่วยแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมได้					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
12. การท่องเที่ยวในชุมชนไม่ใช่สาเหตุสำคัญที่ทำให้สภาพแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม					
13 สมาชิกในชุมชนต้องถือว่าเป็นภาระกิจของชุมชนในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม					
14. การแนะนำและชี้แจงการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าชมถ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีประโยชน์เสียเวลา					
15 การป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนที่ให้บริการนำเที่ยว					

ส่วนที่ 5 การมีส่วนร่วมของครัวเรือนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนถ้ำลอด

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยเข้าร่วมประชุมในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน					
2. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมในการให้บริการตะเกียงนำชมถ้ำ					
3. ครัวเรือนท่านมีส่วนได้รับรายได้จากการนำนักท่องเที่ยวชมถ้ำลอด					
4. สมาชิกในครัวเรือนท่านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดสภาพบริเวณถ้ำลอด					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
5. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมในการ กำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์การท่องเที่ยวในชุมชน					
6. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมให้บริการ ส่งส่งแพน้าเที่ยวดำ					
7. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมกับการสมาชิก ในชุมชน สำนวรสภพพควมส่สมทรมของดำ ลตค					
8. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนท่านมีส่วนร่วมกับการ สมาชิกในชุมชนพุดคยแลกเปล่ยนควมเห็นเก่ยว กับผลทงลบของการท่องเที่ยวในชุมชน					
9. ท่านหรือสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้คำ อธบยหรือให้ควมรู้เก่ยวกับดำลตคณ่กท่ง เท่ยว					
10. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนท่านมีส่วนร่วมใน การบ่อกันอันตรวยที่อจเก่ข้้นกับน่กท่งเท่ยว ในชุมชน					
11. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนท่านมีส่วนร่วมใน การพัฒนาเส้นทงการท่องเที่ยวในบรเวณดำและ ในชุมชน					
12. การท่องเที่ยวในชุมชนมีส่วนทำให้ชีวิตควม เป็นอญในครัวเรือนท่านด่ข้้น					
13. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนท่านเคยเข้าร่วมอบ รณการให้ควมรู้เก่ยวกับการนำเท่ยวในชุมชน					
14. ท่านหรือสมาชิกในชุมชนเคยรับฟ้งแลกเปล่ยน การจ้ดการท่องเที่ยวในชุมชนจากสมาชิกคนอ่่นๆ ในชุมชน					
15. ท่านหรือสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการเนะ นำแนวปฏิบัติตนของน่กท่งเท่ยวก่อนและ ระหว่งการนำเท่ยว					

ส่วนที่ 6

1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในชุมชนมีประโยชน์ต่อครัวเรือนท่านและชุมชนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหรือไม่

.....

.....

.....

.....

3. ข้อคิดเห็นอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินผล

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ลงนามและวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้จัดทำ.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ [] ชาย [] หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพสมรส
 [] โสด [] สมรส
 [] ม่าย/หย่า/แยก
4. ครั้วเรือนท่านมีสมาชิกทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนหรือไม่
 [] ไม่ทำ
 [] ทำ โปรดระบุ.....
5. ในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมาท่านเคย หรือสมาชิกในครั้วเรือนเคยเข้าร่วมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนหรือไม่
 [] ไม่เคย
 [] เคย จำนวน..... ครั้ง
6. ท่านหรือสมาชิกในครั้วเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มด้านการท่องเที่ยวในชุมชนหรือไม่
 [] ไม่เป็น [] เป็นสมาชิกกลุ่มตะเกียง
 [] เป็นสมาชิกกลุ่มล่องแพ [] เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ระบุ.....
7. ครั้วเรือนท่านมีรายได้โดยเฉลี่ย ประมาณ.....บาท/เดือน
 จำแนกเป็นรายได้จาก การเกษตร จำนวน..... บาท/เดือน
 การท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน..... บาท/เดือน
 การรับจ้างทั่วไป จำนวน..... บาท/เดือน
 อื่นๆ ระบุ..... จำนวน.....บาท/เดือน

8. ถ้ามีรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชนท่านคิดว่ารายได้ที่ครัวเรือนท่านได้รับมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ในครัวเรือนท่านมาก-น้อย เพียงใด

[] มาก

[] ปานกลาง

[] น้อย

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเข้มแข็งองค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ให้ท่านพิจารณาว่าองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนท่านมีความเข้มแข็งในการต้อนรับและจัดระบบการท่องเที่ยวในชุมชนมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ดัชนีชี้วัด	ความเข้มแข็งขององค์กร		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การส่งเสริมภูมิปัญญา และระบบคิดของคนในชุมชน			
1.1 จำนวนผู้นำทางความคิดที่เกิดขึ้น			
1.2 การมีส่วนร่วมในกลุ่มของสมาชิก			
1.3 เจตคติสมาชิกต่อการดำเนินงานของกลุ่ม			
1.4 การยึดถือและปฏิบัติตามแนวทางของกลุ่ม			
2. การกำหนดโครงสร้างและกลไกการดำเนินงานกลุ่ม			
2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์กลุ่ม			
2.2 การกำหนดโครงสร้างกลุ่ม			
2.3 การกำหนดกติการะเบียบ แนวปฏิบัติกลุ่ม			
2.4 การประชุมและความโปร่งใสการดำเนินงาน			
2.5 ความสม่ำเสมอของการดำเนินงานของกลุ่ม			

ดัชนีชี้วัด	ความเข้มแข็งขององค์กร		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
3. การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน 3.1 การกำหนดให้มีการประชุมเปิดโอกาสสมาชิกได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน 3.2 การศึกษาเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในขณะปฏิบัติงาน 3.3 การสร้างเครือข่ายและเรียนรู้ในชุมชนอื่น 4. ผลของการดำเนินงานกลุ่ม 4.1 สมาชิกมีความขัดแย้งกันน้อยลง/แก้ปัญหาได้ 4.2 กำกับดูแลและจัดระบบการนำเที่ยวในชุมชน 4.3 เชื้ออำนาจให้สมาชิกมีส่วนได้รับรายได้เพิ่มขึ้น 4.4 การดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน 4.5 การเพิ่มทุนของกองทุนและความชัดเจนในการใช้เงินกองทุน			

ตอนที่ 3 แบบประเมินศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.1 ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว	ระดับศักยภาพ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
- การจัดรูปองค์กรท้องถิ่น กลุ่ม/ชมรมท่องเที่ยว - การกำหนดพื้นที่ทางธรรมชาติไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยว - การวางแผนเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน - การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน/กลุ่มท่องเที่ยว			

ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว	ระดับศักยภาพ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
- การแนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสถานที่ท่องเที่ยว - การป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่ม/ชมรม - การกำหนดกฎ ระเบียบให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติในชุมชน - การรักษาความสะอาด การจัดเก็บขยะ/ที่ทิ้งขยะในชุมชน - ความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชน - การสำรวจผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน - การกำหนดพื้นที่ในชุมชนเพื่อร่วมกันดูแล รักษา			

3.2 ศักยภาพในการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศักยภาพในการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว	ระดับศักยภาพ		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
- การจัดเก็บค่าบริการที่คุ้มค่ากับกิจกรรมการท่องเที่ยว - การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว - การจัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น และเส้นทาง - ความสามารถในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว - การสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว - การจัดกิจกรรมที่หลากหลายและให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม - การจัดเก็บค่าบริการที่ชัดเจนและคุ้มค่ากับกิจกรรม - การป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่นักท่องเที่ยว			

3.3 ศักยภาพในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน

ศักยภาพในการกระจายรายได้	ระดับศักยภาพ		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
- สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว - องค์กรชุมชนเป็นผู้วางกติกาและกำหนดราคาค่าบริการ - การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสิ่งของที่ผลิตหรือจำหน่ายในชุมชน - การนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน - การกำหนดสัดส่วนรายได้เพื่อสะสมไว้พัฒนาชุมชน - ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเหมาะสม - การผลิตสินค้าพื้นบ้านจำหน่ายเป็นของที่ระลึก			

ตอนที่ 4 แบบวัดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

ข้อความต่อไปนี้ เป็นข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ให้ท่านพิจารณาในแต่ละประเด็นว่าครัวเรือนท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ มากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย ✓ ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน			
2. การมีส่วนร่วมในการให้บริการตะเกียงนำชมถ้ำ			
3. การมีส่วนได้รับรายได้จากการนำนักท่องเที่ยวชมถ้ำลอด			
4. การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดสภาพบริเวณแหล่งท่องเที่ยว			
5. การมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์การท่องเที่ยวในชุมชน			
6. การมีส่วนร่วมในการให้บริการล่องแพน้ำเที่ยวถ้ำ			
7. การมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนสำรวจสภาพความเสื่อมโทรมของถ้ำ			
8. การมีส่วนร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลทางลบของการท่องเที่ยวในชุมชน			
9. การมีส่วนร่วมในการให้คำอธิบายหรือให้ความรู้เกี่ยวกับถ้ำลอดแก่นักท่องเที่ยว			
10. การมีส่วนร่วมในการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวในชุมชน			
11. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว			
12. การท่องเที่ยวในชุมชนมีส่วนในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในครัวเรือน			

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
13. การเข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการให้ความรู้เกี่ยวกับการนำเที่ยวในชุมชน			
14. การรับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชน			
15. การมีส่วนร่วมในการแนะนำแนวปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวก่อนและระหว่างการเดินทาง			

ข้อคิดเห็นอื่นๆ ของผู้สัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

แนวปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการนำเที่ยวชมถ้ำลอดของชุมชนบ้านถ้ำลอด
อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

หมวดที่ 1 คุณสมบัติของผู้นำเที่ยว

1. เป็นผู้ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในตำบลถ้ำลอด หรือ ที่กำนันรองรับครอบครัวละ 1 คน ยกเว้นครอบครัวที่เก็บเงินได้ 2 คน
2. อายุไม่ต่ำกว่า 14 ปี เพศชาย หรือหญิง
3. เป็นผู้ที่ไม่ติดยาเสพติด หรือทุพพลภาพ (โดยมีกำนันถ้ำลอดเป็นผู้รับรอง)
4. มีร่างกายแข็งแรงสามารถดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวได้
5. ต้องมีความรู้ในเรื่องถ้ำลอดเป็นอย่างดี (ไม่จำกัดวุฒิการศึกษา)
6. ต้องปฏิบัติตามระเบียบของสถานีฯ และกรมการกำหนด

หมวดที่ 2 ข้อปฏิบัติในการนำเที่ยว

1. เครื่องแต่งกาย
 - 1.1 ผู้นำเที่ยวให้ใส่เสื้อม่อฮ่อมสีน้ำเงิน กางเกงให้มีความกะทัดรัด สะดวกในการนำเที่ยวไม่ระบุสี
 - 1.2 ผู้นำเที่ยวต้องติดบัตรประจำตัวที่กระเป๋าสีสด้านซ้ายเท่านั้น (โดยเริ่มติดตั้งแต่รอบคิว)
 - 1.3 เครื่องแต่งกายให้สะอาด ไม่สกปรก (ให้อำนาจเจ้าหน้าที่สถานีฯ พิจารณาแต่ละวัน)
2. อุปกรณ์การนำเที่ยว
 - 2.1 มีตะเกียงของตนเอง โดยผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ ต้องมีความรู้ในการใช้และดูแลรักษา
 - 2.2 ต้องมีอุปกรณ์สำรองที่จำเป็นติดตัวทุกครั้งที่น่าเที่ยว เช่น ไฟฉาย, เทียน
3. ข้อควรปฏิบัติช่วงรอนำเที่ยว
 - 3.1 ห้ามเล่นการพนันห้ามดื่มสุรา
 - 3.2 ห้ามส่งเสียงดัง ทะเลาะวิวาท
 - 3.3 ผู้อยู่เวรป้อมต้องมาประจำป้อมเวลา 08.00 น. กลับเวลา 17.30 น.
 - 3.4 ถ้าถึงคิวแล้วไม่มา ก็ข้ามคิวไปคนต่อไป
 - 3.5 คิวผู้นำเที่ยวต้องช่วยกันทำความสะอาดป้อมและบริเวณโดยรอบๆ

3.6 เติมน้ำตามหม้อน้ำ สำหรับนักท่องเที่ยวใช้ดื่มทุกหม้อ

3.7 จัดคิวทำความสะอาดตามเส้นทางนำเที่ยวถ้ำ

ช่วงนำเที่ยวในถ้ำ

4.1 เดินนำเที่ยวตามเส้นทางที่กำหนดโดยตลอดทั้งสามถ้ำ

4.2 แนะนำป้ายหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สถานีจัดทำให้นักท่องเที่ยวทราบทุกป้าย

4.3 บรรยายเรื่องราวของถ้ำตลอดให้นักท่องเที่ยวในถ้ำที่น่าสนใจหรือลักษณะเด่นๆ ของปรากฏการณ์ต่างๆ

4.4 ห้ามปรามนักท่องเที่ยวที่ไปปฏิบัติตามระเบียบของสถานีฯ ถ้าไม่สามารถปฏิบัติได้ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ของสถานีฯ

4.5 ช่วยกันดูแลรักษาและอนุรักษ์ถ้ำโดยปฏิบัติตามระเบียบที่สถานีฯ กำหนด โดยเคร่งครัด

หมวดที่ 3 ระยะเวลา

1. มีการบริการอย่างต่อเนื่องไม่มีวันหยุด เว้นแต่สถานีจะสั่งให้หยุดหรืองดนำเที่ยว
2. เวลาท่องเที่ยวในถ้ำทำได้ระหว่าง 08.00-17.30 น. ยกเว้นนักท่องเที่ยวที่ต้องการดูนก
3. เมื่อผู้นำเที่ยวได้รับอนุญาตให้บริการนักท่องเที่ยวได้ ให้มีอายุของการบริการ 1 ปี โดยจะหมดอายุในวันที่ 20 พฤศจิกายน ของปีนั้น โดยจะหมดอายุทันทีโดยผู้นำเที่ยวสามารถสมัครใหม่ในปีต่อไป
4. การรับสมัครผู้นำเที่ยวกระทำโดยคณะกรรมการที่ และสถานีฯ

หมวดที่ 4 การจัดสรรรายได้

1. ค่าบริการในถ้ำ

- 1.1 ค่าตะเกียง 1 ดวง และผู้นำเที่ยว 1 คน เป็นเงิน 100 บาท ต่อนักท่องเที่ยว 5 คน
- 1.2 ถ้านั่งแพจากถ้ำ 2 ไป ถ้ำ 3 ค่าบริการนักท่องเที่ยว เที่ยวละไม่เกิน 5 คน ต่อ 100 บาท ต่อ 1 แพ การเก็บเงินตกลงกับเจ้าของแพในถ้ำ
- 1.3 เงินเข้ากองทุนพัฒนาหมู่บ้านหักจากเงินค่านำเที่ยว และตะเกียงในการบริการนำเที่ยวแต่ละครั้ง ครั้งละ 15 บาท
- 1.4 กรณีน้ำท่วมช่องปากถ้ำถึงถ้ำเสาหิน จำเป็นต้องนั่งแพให้เก็บเงินนักท่องเที่ยว 100 บาท ค่าตะเกียง 1 ดวง และผู้นำเที่ยว 1 คน เป็นเงิน 100 บาท ต่อนักท่องเที่ยว 5 คน และเพิ่มอีกคนละ 10 บาท โดยเก็บที่ป้อมยามเมื่อนักท่องเที่ยวจ่ายค่าแพแล้วให้ควออกบัตรนั่งแพให้นักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวนำบัตรไปแสดงที่แพ เพื่อเจ้าของแพจะได้บริการนักท่องเที่ยวต่อไป

ภาคผนวก ค

“Ecotourism Guidelines for Nature Tour Operators”

(สุรัสวดี อาสาสรรพกิจ: 2542)

1. ก่อนเดินทาง ต้องให้บริการข้อมูลและความรู้

1.1 แนวทางปฏิบัติ

ก่อนการเดินทางทุกครั้งพยายามให้ผู้เดินทาง หรือ นักท่องเที่ยวได้ตระหนัก หรือระมัดระวังไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือให้มีผลกระทบน้อยที่สุด เมื่อเข้าไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมที่เปราะบาง

1.2 เทคนิคที่ควรใช้

- 1) ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ ระบบนิเวศ และ ชุมชนที่จะไปเยือนในรูปแบบของเอกสารหรือสิ่งพิมพ์เป็นชุด พร้อมเน้นให้อ่านบททวนเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม
- 2) ข้อมูลที่จัดเตรียม ควรเขียนให้กระชับ อ่านง่าย และตรงประเด็น พร้อมระบุตัวอย่าง ปรากฏการณ์ที่นักท่องเที่ยวอาจพบเห็นระหว่างการเดินทางไปเยือน
- 3) จัดเตรียมข้อมูลที่เป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยว ได้ระมัดระวังพฤติกรรมของตน หรือสิ่งที่ไม่ควรกระทำในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุปกรณ์ เสื้อผ้า และ ของใช้ส่วนตัวที่เหมาะสมต่อการไปเยือนในแต่ละพื้นที่ หรือ ภูมิภาคที่ไปเยือน
- 5) ตักเตือน หรือ ขอร้อง การซื้อของที่ระลึกที่อาจก่อให้เกิดขยะ และของเสียในพื้นที่หรือภูมิภาคที่ไปเยือน
- 6) ตักเตือน หรือ ขอร้อง การซื้อของที่ระลึกที่อาจผิดกฎหมาย หรือนำไปสู่การสร้างผลกระทบต่อธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 7) ให้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การหลีกเลี่ยงนำชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ทั้งพืช และสัตว์ เข้าไปในระบบนิเวศธรรมชาติที่ไปเยือน

1.3 ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ

- 1) นักท่องเที่ยวได้รับโอกาส และความพร้อมในการพบเห็น ศึกษาเรียนรู้ และหาความเพลิดเพลินกับธรรมชาติ และวัฒนธรรมแปลกใหม่
- 2) เกิดความตระหนักในความรับผิดชอบของตนเอง ที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ตั้งแต่ก่อนการเดินทางไปเยือน

- 3) นักท่องเที่ยวสามารถจัดเตรียมอุปกรณ์ และเสื้อผ้าที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและภูมิภาค

2. กิจกรรมนำเที่ยว : หลักการทั่วไป

2.1 แนวทางปฏิบัติ

เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส และเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทั้งพืชพรรณ และสัตว์ป่า

2.2 เทคนิคที่ควรใช้

- 1) ให้การปฐมนิเทศนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และจัดให้มีมัคคุเทศก์เพียงพอในการนำกลุ่มนักท่องเที่ยวตามจำนวนที่เหมาะสม สอดคล้องกับความเปราะบางของสิ่งแวดล้อม
- 2) ให้มัคคุเทศก์สื่อความหมาย หรือ บรรยายถึงธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนท้องถิ่นอย่างเหมาะสม
- 3) ก่อนที่จะหยุดในแต่ละจุด ให้มัคคุเทศก์สรุปแก่นักท่องเที่ยวถึงพฤติกรรมที่ควรหลีกเลี่ยง ข้อระมัดระวังเกี่ยวกับชนิดพันธุ์ที่เปราะบาง และกำลังสูญพันธุ์และกฎระเบียบของท้องถิ่น และของพื้นที่
- 4) ระหว่างการเดินทาง สนับสนุนให้มีการพูดคุยทุกอย่างที่อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยวรวมทั้งประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.3 ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ

- 1) ตระหนักว่า ทำอย่างไร จึงจะสัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมโดยไม่ส่งผลกระทบหรือส่งผลกระทบน้อยที่สุด
- 2) รับทราบและเข้าใจอย่างถ่องแท้ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของภูมิภาค ค่านิยม และความหวังของท้องถิ่น และความจำเป็นของการอนุรักษ์
- 3) ตระหนักถึงบทบาท และศักยภาพของตนเองที่จะช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ และการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน

3. กิจกรรมนำเที่ยว : การป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม

3.1 แนวทางปฏิบัติ

ควบคุมผลกระทบสิ่งแวดล้อม อันอาจเกิดจากนักท่องเที่ยว โดยการให้อ่านเอกสาร ข้อมูล สรุปให้ฟัง ทำเป็นตัวอย่าง และช่วยแก้ไขพฤติกรรมที่ถูกต้อง

3.2 เทคนิคที่ควรใช้ มัคคุเทศก์ของบริษัท ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1) สรุปให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงกฎระเบียบของพื้นที่ และของชุมชนท้องถิ่นที่ไปเยือน
- 2) แจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบถึง แนวปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัท เกี่ยวกับพื้นที่ที่จะไปเยือนเป็นการเฉพาะ
- 3) หากเป็นไปได้ ควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นผู้ให้แนวทางปฏิบัติแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง
- 4) เตือนนักท่องเที่ยวให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น พฤติกรรมบนเส้นทางเท้าในบริเวณที่ทางเดินที่ ระหว่างที่อยู่ใกล้กับสัตว์ป่าและพืชพรรณที่เปราะบาง ทำอย่างไรกับขยะของเสียจากตัวคน ไฟที่ก่อ และสับหรือผงชักฟอก
- 5) แนะนำถึงการเดินทางในบางช่วงที่มีความยากลำบาก เพื่อป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากการขาดประสบการณ์ หรือความชำนาญ
- 6) อธิบายถึงองค์ประกอบและข้อจำกัดของระบบนิเวศ ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ เพื่อไม่ให้เกิดความคาดหวังอย่างผิด ๆ ว่า จะได้พบเห็นสัตว์ป่า และพืชพรรณที่หายาก หรือกำลังสูญพันธุ์เสมอไป
- 7) ดักเตือนนักท่องเที่ยวไม่ให้เก็บ หรือ รวบรวมสิ่งต่าง ๆ จากพื้นที่ เช่น ขนนก กระดุก และ/หรือ ซากหอย เป็นของที่ระลึก หากมีกฎระเบียบกำหนดไว้
- 8) ดักเตือนไม่ให้มีการซื้อเครื่องแกะสลักหรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ทำมาจากทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังลดน้อยถอยลง

3.3 ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ

- 1) นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบเป็นอย่างไร
- 2) เข้าใจผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่อาจเกิดจากการท่องเที่ยว

- 3) ทำให้ทราบถึงกฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตาม

4. กิจกรรมเที่ยว : การป้องกันผลกระทบด้านวัฒนธรรม

4.1 แนวทางปฏิบัติ

ควบคุมผลกระทบด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น อันอาจเกิดจากนักท่องเที่ยว โดย การอ่านเอกสาร ข้อมูล สรุปให้ฟัง ทำเป็นตัวอย่าง และช่วยแก้ไขพฤติกรรมให้ถูกต้อง

4.2 เทคนิคที่ควรใช้ มัคคุเทศก์ของบริษัทควรปฏิบัติ ดังนี้

- 1) อธิบายให้นักท่องเที่ยว ได้เข้าใจถึงระบบค่านิยมของวัฒนธรรมท้องถิ่น แลประวัติความเป็นมา
- 2) แจ้งให้นักท่องเที่ยว ได้ทราบถึงแนวปฏิบัติด้านวัฒนธรรมของบริษัท เกี่ยวกับชุมชนที่จะไปเยือนเป็นการเฉพาะ และหากเป็นไปได้ ควรแจกเอกสาร ข้อปฏิบัติทางวัฒนธรรม ที่เขียนขึ้นเอง โดยชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ
- 3) แนะนำให้นักท่องเที่ยว เคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น ยอมรับประเพณี ปฏิบัติของท้องถิ่น และไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่คนท้องถิ่นถือว่าเป็นการดูหมิ่น
- 4) ให้คำแนะนำถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม หากต้องการขอถ่ายรูปชุมชน ประเพณี และตัวบุคคล
- 5) ให้คำแนะนำถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม เมื่อจะซื้อสิ่งของ ให้ทิป และ ตอบสนองต่อการขอ

4.3 ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ

- 1) ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ ค่านิยม และวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิธีที่ถูกต้องต่อประชาชนท้องถิ่น
- 2) ปรับปรุงตัวเองในการสังเกต ฟัง และเรียนรู้จากผู้อื่น โดยไม่แสดง ปฏิกริยาอันไม่สมควร

5. กิจกรรมการติดตามตรวจสอบ : การป้องกันผลกระทบสะสม

5.1 แนวทางปฏิบัติ

ควบคุมและจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้มีขนาดเล็ก เพื่อให้แน่ใจว่าจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่ไปเยือนน้อยที่สุด พยายามหลีกเลี่ยงการนำไปในบริเวณที่ได้รับการดูแลจัดการน้อย และบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

5.2 เทคนิคที่ควรใช้

- 1) พยายามนับจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เจาะจงบนทางเดิน หรือตามถนนหรือบริเวณจุดท่องเที่ยว และรายงานให้ผู้รับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวทราบถึงจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวหากมีมากผิดปกติ
- 2) ติดตามตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น การกัดเซาะผิวหน้าเดินบนทางเท้าการทิ้งของเสียและขยะในบริเวณหวงห้าม มลภาวะทางน้ำ การรบกวนสัตว์และพืช การเก็บหาพืชและสัตว์ การให้อาหารสัตว์ป่า แล้วรายงานให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบทราบด้วยวาจา หากจำเป็นก็ทำบันทึกถึงเป็นลายลักษณ์อักษร
- 3) ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบ ชนิดพันธุ์ที่เป็นกุญแจ หรือธรรมชาติที่สำคัญของพื้นที่ หรืออาจให้ความร่วมมือแก่นักวิจัยที่กำลังศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว
- 4) จัดทำโปรแกรมทัวร์ และประชาสัมพันธ์ โดยพยายามหลีกเลี่ยงไม่รวมบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวไปเยือนจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว
- 5) ระมัดระวัง ผลกระทบสะสมด้านวัฒนธรรม และป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นตัวบ่งชี้ได้แก่ ราคาสินค้าในชุมชนท้องถิ่น ตลาดมืด การค้ายาเสพติดและบริการโสเภณี

5.3 ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ

- 1) หลีกเลี่ยงการกระทำที่จะเป็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน
- 2) ได้เรียนรู้ และยอมรับ ถึงผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว และความสำคัญของการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น

- 3) ได้เรียนรู้ว่า จะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลไหนจึงจะเหมาะสม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว
- 4) ได้เรียนรู้ และยอมรับถึงผลกระทบด้านวัฒนธรรม และหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะทำให้ค่านิยมท้องถิ่นเสื่อมเสียไป

6. กิจกรรมการบริหารจัดการ : ป้องกันผลกระทบอันเกิดจากบริษัทนำเที่ยว

6.1 แนวทางปฏิบัติ

ต้องแสวงหาวิธีการที่จะทำให้ผู้บริหารทุกระดับ พนักงาน และลูกจ้างอื่น ๆ ของบริษัทได้รับรู้ และมีส่วนร่วมในนโยบายของบริษัท ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

6.2 เทคนิคที่ควรใช้

- 1) จัดทำคู่มือจรรยาบรรณ และวัตถุประสงค์เชิงสิ่งแวดล้อมของบริษัท สำหรับใช้เป็นบรรทัดฐาน หรือ คู่มือเชิงปฏิบัติ ของผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้าง
- 2) จัดทำแนวทางปฏิบัติ ในการบริหาร และควบคุมกลุ่มนักท่องเที่ยว แจกจ่ายให้แก่พนักงานที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้ และถือปฏิบัติ
- 3) จัดฝึกอบรมพนักงานให้มีทักษะ ความชำนาญ เป็นการเฉพาะที่จะควบคุมนักท่องเที่ยว ไม่ให้ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การขับรถแบบมีผลกระทบต่ำ การขับเรือแบบมีผลกระทบน้อย เรียนรู้กฎระเบียบของชุมชนท้องถิ่น ตระหนักว่าบริเวณใดบ้างของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา วิธีการจัดขยะและของเสียอันเกิดจากคน
- 4) จัดฝึกอบรมพนักงานให้มีทักษะ และความชำนาญในการควบคุมนักท่องเที่ยวให้ก่อผลกระทบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ความสามารถในการสร้างความตระหนักและบังคับใช้กฎระเบียบกับนักท่องเที่ยว วิธีการเข้าถึง และประสานงานกับผู้นำชุมชนท้องถิ่น และการอธิบายถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมของชุมชนท้องถิ่น ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจ และตระหนักเป็นอย่างดี

5) เปิดโอกาสให้พนักงานได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นการอนุรักษ์ที่สำคัญ ๆ และ

6) สนับสนุนให้พนักงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรอนุรักษ์ที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น

6.3 ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

ความเชื่อมั่นในความสามารถของพนักงานในการนำเที่ยว ซึ่งเท่ากับนักท่องเที่ยวให้ความเชื่อถือ และยอมรับการดำเนินงานของบริษัท

7. กิจกรรมการบริหารจัดการ : การฝึกอบรม

7.1 แนวทางปฏิบัติ

สนับสนุนให้ผู้บริหารทุกระดับ พนักงาน และลูกจ้างของบริษัท มีโอกาสเข้าร่วมในการสัมมนา อบรม และฝึกอบรม ที่จะเป็นการยกระดับความสามารถในการสื่อสาร ให้บริการ และควบคุมนักท่องเที่ยวในกิจกรรมนำเที่ยว

7.2 เทคนิคที่ควรใช้

- 1) บริษัทควรกำหนดนโยบาย หรือ แนวทางที่ชัดเจนในเรื่องการส่งเสริม และสนับสนุนให้ พนักงานของบริษัททุกระดับ เข้าร่วมสัมมนา อบรม และฝึกอบรม ให้เกิดทักษะ และความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น เรื่อง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การสื่อความหมายสิ่งแวดล้อม ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ความรู้เกี่ยวกับเครื่องจักรกล เป็นต้น
- 2) บริษัท ควรกำหนดแนวทางที่ชัดเจน ในเรื่องความจำเป็นของการฝึกอบรมว่าเป็นพื้นฐานของการเลื่อนตำแหน่ง เงินเดือน และการมอบหมายความรับผิดชอบที่สูงขึ้น
- 3) สร้างแรงจูงใจให้แก่พนักงานทุกระดับของบริษัท ได้กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ และประสบการณ์ให้สูงขึ้น โดยการจัดให้มีการสัมมนาเชิงฝึกอบรมเฉพาะด้านภายในบริษัท โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญการมาเป็นผู้นำการสัมมนา จัดสรรทุนไปฝึกอบรมหรือสัมมนา หรือดูงานภายในประเทศ และต่างประเทศ

- 4) ประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรม และศึกษาดูงาน ที่มีความจำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของบริษัท

8. กิจกรรมบริหารจัดการ : การให้ความช่วยเหลือกิจกรรมอนุรักษ์

8.1 แนวทางปฏิบัติ

ควรเป็น “ผู้ให้” แก่งานอนุรักษ์ของพื้นที่ และในภูมิภาคที่จัดให้มีกิจกรรมนำเที่ยว

8.2 เทคนิคที่ควรใช้

- 1) ให้การสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ขององค์กรท้องถิ่น และพื้นที่อนุรักษ์ โดยการบริจาคทรัพย์ ร่วมดำเนินการแบบพันธมิตร การช่วยเหลือทางวิชาการ ร่วมจัดกิจกรรมสื่อความหมาย ช่วยงานประชาสัมพันธ์ อำนวยความสะดวก อนุญาตให้พนักงานร่วมดำเนินการกิจกรรม และร่วมลงทุนในกิจการที่มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ
- 2) ชักจูงให้นักท่องเที่ยวช่วยกันบริจาคทรัพย์สนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ระหว่างการเดินทาง โดยแจกเอกสารโครงการ บรรยายสรุป พร้อมเยื้องพื้นที่โครงการ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวร่วมเป็นอาสาสมัครในโครงการ และร่วมเป็นผู้รณรงค์ทางงบประมาณดำเนินโครงการ
- 3) สนับสนุนนักท่องเที่ยวให้ทำหนังสือถึงองค์กรของรัฐ และภาคเอกชน ที่มีนโยบายขัดแย้ง หรือทำลายสิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ไปเยือนพื้นที่เพื่อรับรู้ปัญหา ข้อเท็จจริง

8.3 ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ

- 1) ได้เข้าใจดีขึ้นว่า การท่องเที่ยวเป็นประโยชน์อย่างไรบ้าง ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ตนไปเยือน
- 2) มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะอนุรักษ์พื้นที่ และสงวนรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และมรดกทางวัฒนธรรมของโลกในระยะยาว

9. กิจกรรมการบริหารจัดการ : การจ้างงานท้องถิ่น

9.1 แนวทางปฏิบัติ

สร้างโอกาสให้มีการจ้างคนท้องถิ่น เข้าทำงานในทุกด้านของกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

9.2 เทคนิคที่ควรใช้

- 1) ใช้บริการธุรกิจท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม ได้แก่ กิจการขนส่ง (บริการเช่าเหมารถ และ เรือ) ที่พัก (โรงแรม บ้านพัก ที่กางเต็นท์) และอาหาร
- 2) ซื้ออาหารสด จากเกษตรกร หรือ ร้านขายรายย่อยโดยตรง และของที่ระลึกที่ผลิตโดยครัวเรือนท้องถิ่น แต่จะต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที้นำมาจากชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ป่าที่กำลังสูญพันธุ์ หรือ ถูกคุกคาม
- 3) เช่าสำนักงาน และจ้างพนักงาน ที่เป็นคนท้องถิ่น โดยค่าจ้างควรสูงกว่าค่าจ้างเฉลี่ยของท้องถิ่นนั้น พร้อมให้ผลประโยชน์อื่น ๆ ตามความเหมาะสม
- 4) จ้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และหากจำเป็นก็ให้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มเติม โดยออกค่าใช้จ่ายให้
- 5) สนับสนุนให้มีการเก็บค่าธรรมเนียมนักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้พื้นที่อนุรักษ์ให้สูงขึ้น โดยรายได้ส่วนหนึ่งให้นำกลับไปใช้ในโครงการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น หรือ เขตกันชน

9.3 ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ

- 1) มีโอกาสมีส่วนร่วมช่วยเหลือ การจ้างงาน และระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นแบบยั่งยืน โดยเฉพาะการจ้างงานที่ไม่มีส่วนทำลายสิ่งแวดล้อม
- 2) ตระหนักได้ว่า การท่องเที่ยวของตน มีผลต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้อื่นอีกจำนวนมาก

10. การเลือกสถานที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยว

10.1 แนวทางปฏิบัติ

ควรเลือกสถานที่พักแรม ที่ใช้วัสดุจากทรัพยากรท้องถิ่นน้อยที่สุด และที่สำคัญสถานที่พักแรมนั้น ต้องไม่มีส่วนทำลายสิ่งแวดล้อม และเปิดโอกาสให้ผู้มาพักได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากที่สุด

10.2 เทคนิคที่ควรใช้ ก่อนตัดสินใจจองที่พักให้นักท่องเที่ยว ควรพิจารณาสืบต่อไป

- 1) เลือกสถานที่พักแรมที่มีการปฏิบัติตามข้อบังคับหรือมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 2) เลือกสถานที่พักแรม ที่มีการทำลายสิ่งแวดล้อมของสิ่งปลูกสร้าง และสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับต่ำ
- 3) เลือกสถานที่พักแรมที่มีการออกแบบด้านภูมิสถาปัตยกรรม ทั้งภายนอก และภายใน ที่มีความกลมกลืน และสะท้อนถึงสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4) เลือกสถานที่พักแรมที่มีการใช้อุปกรณ์ประหยัดพลังงาน และพยายามใช้พลังงานทดแทนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
- 5) เลือกสถานที่พักแรมที่มีวิธีการบำบัดของเสียและน้ำเสียอย่างถูกต้อง และให้แน่ใจว่า ของเสียประเภทของแข็ง มีการกำจัดอย่างปลอดภัย ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติบริเวณใกล้เคียง
- 6) ต้องแน่ใจว่าร้านอาหาร หรือ ภัตตาคารของสถานที่พัก มีวิธีการหรือเทคนิคในการป้องกันหรือลดของเสีย เช่น หลีกเลี่ยงการใช้กระดาษ และกล่องโฟม
- 7) ตรวจสอบให้แน่ใจว่า สถานที่พักนั้น มีการสนับสนุนให้พนักงานเข้ารับ การฝึกอบรมด้านบริการต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพียงพอ
- 8) ต้องแน่ใจว่า เครื่องแกละสลัก และของที่ระลึกที่ขาย หรือใช้ตกแต่งในบริเวณที่พัก รวมทั้งรายการอาหาร จะต้องไม่ใช่สิ่งที่ทำ หรือนำมาจากทรัพยากรธรรมชาติอย่างผิดกฎหมาย หรือกำลังลดน้อยลงอย่างน่าเป็นห่วง
- 9) ต้องแน่ใจว่า สถานที่พักที่เลือก มีอุปกรณ์สื่อความหมาย บริการแก่ผู้มาพักอย่างเหมาะสม เช่น เอกสารแผ่นพับ คู่มือการเดินทางท่องเที่ยว วีดีโอ รายชื่อชนิดพันธุ์พืช และสัตว์ที่พบเป็นในพื้นที่

- 10) เนื้อหาสาระของการสื่อความหมายต้องมีคุณภาพดี และเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น
- 11) เลือกสถานที่พัก ที่เจ้าของมีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ หรือการพัฒนาท้องถิ่นบ้างตามควร
- 12) หลีกเลี่ยงการใช้สถานที่พัก ที่มีการลักลอบนำสัตว์ป่ามากักขัง หรือแสดงโดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่กำลังสูญพันธุ์ หรือ หายาก หรือกำลังถูกคุกคาม

10.3 ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ

- 1) ความพึงพอใจ ที่มีโอกาสพักผ่อนในสถานที่ที่ให้ความห่วงใยต่อสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2) แสดงความตระหนักต่อความสำคัญของการออกแบบทางสถาปัตยกรรม และบทบาทของแบบในการอนุรักษ์ และเสริมสร้างโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 3) เกิดความตระหนักถึงบทบาทของสถานที่พักผ่อนต่อชุมชน ผลกระทบ และการให้ประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น
- 4) โอกาสที่จะศึกษาเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเชิงวัฒนธรรมกับพนักงานหรือตัวแทนของชุมชนท้องถิ่น